

Młodopolska Grupa Pięciu. Zapomniani buntownicy

Wystawa Grupy Pięciu to pierwsza w historii muzealnictwa ekspozycja poświęcona działalności istniejącego niespełna dwa i pół roku (od sierpnia 1905 roku do lutego 1908 roku) młodopolskiego ugrupowania, a zarazem pierwsza wspólna prezentacja prac jego członków od czasu ich inicjatyw na początku XX stulecia. Tę niemal całkowicie zapomnianą dzisiaj formację tworzyli: Leopold Gottlieb, Witold Wojtkiewicz, Wlastimil Hofman, Mieczysław Jakimowicz i Jan Rembowski.

Wystawa, upamiętniająca 120. rocznicę zawiązania ugrupowania, nazywanego także Grupą „Norwid”, koncentruje się na dokonaniach studentów i absolwentów krakowskiej Akademii Sztuk Pięknych, których młodzieńcza twórczość była odpowiedzią na pojawiające się w sztuce europejskiej tendencje awangardowe. Wspólne wystąpienie debiutujących artystów należy odczytywać jako jawny bunt młodych przeciwko zarówno Towarzystwu Artystów Polskich „Sztuka” i lansowanej przez jego przedstawicieli sztuce wyrosłej z impresjonizmu, secesyjnej dekoracyjności i imperatywu narodowego posłannictwa, jak i - a może przede wszystkim - mechanizmom wykluczenia, a także jako sprzeciw wobec braku dostępu do oficjalnych miejsc wystawienniczych. Młodych pociągały nowe zagadnienia i rozwiązania formalne, których źródłem była sztuka symbolistyczna, zwłaszcza francuska, niemiecka i belgijska, oraz twórczość Stanisława Wyspiańskiego, Wojciecha Weissa i Jacka Malczewskiego. Była to generacja malarzy starających się zmienić oblicze zastanej sztuki, kierując swoje zainteresowania poza narzuconą sztuce polskiej tego okresu misję posłannictwa narodowego, patriotycznego czy społecznego. Przeciwwstawili się celowości sztuki i odeszli od nałożonych zadań umoralniających czy utylitarnych. Swoją działalnością wpisali się w nurt przemian nowoczesnej sztuki europejskiej, dla której charakterystyczny był

„ekspresywistyczny” sposób myślenia promujący ludzką podmiotowość i jej dążenie do nieograniczonego, bezpośredniego uzewnętrzniania „ja”.

Prezentacja dokonań Grupy Pięciu ma na celu ukazać kierunki rozwoju sztuki polskiej pierwszej dekady XX wieku, a także skłonić odbiorców do zgłębiania zagadnień nurtujących młodych artystów tworzących równolegle z uznanymi za wybitne osobowości twórcami będącymi dzisiaj „wizytówką” Młodej Polski. Z założenia wystawa ma charakter monograficzno-problemowy. Z jednej strony przybliża sylwetki twórczych indywidualności, których połączyła nieogłoszona manifestem (bo tego nigdy nie sformułowano), ale wspólna koleżeńskim i przyjacielskim relacjom buntownicza idea poszukiwania „własnych dróg dla wypowiedzenia swych myśli”¹. Z drugiej zaś ukazuje główne tematy i motywy, które ujawniły się zarówno w krótkim okresie działalności grupy, jak i w latach poprzedzających jej powstanie oraz następujących po jej rozpadzie. Zakres chronologiczny pokazywanych - w dużej części po raz pierwszy - dzieł obejmuje zatem okres od około 1900 roku aż po lata pierwszej wojny światowej. Rozszerzenie ram czasowych służy pełniejszej prezentacji dokonań młodych adeptów sztuki i uchwyceniu procesów kształtujących ich postawy twórcze. Integralną część wystawy stanowią prace artystów, którzy czasowo związani byli z Grupą Pięciu, poprzez udział we wspólnie przygotowanych pokazach, a należeli do nich: Tymon Niesiołowski, Henryk Hochman i Bronisława Rychter-Janowska. Ekspozycję wzbogaciły ponadto dzieła Odilona Redona, Xawerego Dunikowskiego i Olgi Boznańskiej.

Wystawa podzielona została na dwie główne części. Pierwszą stanowi pięć indywidualnych pokazów autoportretów i konterfektów członków założycieli. Na drugą składa się siedem sekcji tematycznych będących prezentacjami wybranych wątków twórczości artystów należących do Grupy Pięciu. Obydwie rozdziela intermezzo - „wystawa w wystawie” zadedykowana Witoldowi Wojtkiewiczowi jako swoistemu fenomenowi ugrupowania. Do pokazu włączono także prezentację poświęconą Norwidowi i jego związkom z Grupą Pięciu. Całość zamyka multimedialny pokaz dzieł zaginionych artystów ugrupowania, na który się złożyły rozpoznane materiały dokumentujące nieodnalezione dotąd prace.

¹ Gottlieb 1905, s. 472.

Ekspozycja stanowi wyjątkową okazję, by zobaczyć dzieła wydobyte z kolekcji prywatnych i magazynów instytucji publicznych, rzadko bądź nigdy dotąd nieeksponowane. Jednym z nich jest obraz, który po 120 latach powrócił do Krakowa - „Zielone Świątki na Bielanach pod Krakowem” Witolda Wojtkiewicza. Dzieło przez wiele dziesięcioleci uważane było za zaginione i dopiero kiedy pojawiło się w zbiorach Detroit Institute of Arts (1988), przywrócono je świadomości miłośników i badaczy twórczości artysty. „Zielone Świątki” wystawione zostaną po raz pierwszy na powrót w Krakowie, gdzie zostały namalowane i gdzie miały swoją premierę.

Kuratorka: Irena Buchenfeld

WYSTAWA „MŁODOPOLSKA GRUPA PIĘCIU. ZAPOMNIANI BUNTOWNICY”

Miejsce: MNK Gmach Główny

Otwarcie: 13.02.2026

Godziny otwarcia:

poniedziałek: nieczynne

wtorek - niedziela: 10:00–18:00

Kuratorka: Irena Buchenfeld

Koordinacja: Ewelina Zając

Projekt aranżacji: Marta Staszków

Dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Mecenas MNK: PGE Polska Grupa Energetyczna

Partner Strategiczny MNK: Totalizator Sportowy

Partner Wystawy: Premium Flooring Poland

Partner promocyjny: AMS

Partnerzy medialni: Onet, Dziennik Polski, Zwierciadło, Sens, Polskie Radio, Radio Kraków, Radio Kraków Kultura, TVP3 Kraków, Pismo

MNK Media:

Izabela Rak

irak@mnk.pl

tel. kom. 695 981 817

Stażystka ds. PR:

Aleksandra Suchońska

asuchonska@mnk.pl

tel. kom. 696 083 218